

รายงานผู้ป่วย

รายงานผู้ป่วย β -thalassemia/Hemoglobin E 5 ราย ซึ่งมีปริมาณ Hemoglobin F น้อย

พีระพล วอง, ปรีศนา เจริญพร, แนนงน้อย เจริญนิม และ ต่อพงศ์ สวงนเสริมศรี*

หน่วยวิจัยธาลัสซีเมีย รพ.มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์; *ภาควิชากุมารเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บทคัดย่อ: รายงานผู้ป่วย β -thalassemia / hemoglobin (Hb) E 5 ราย ซึ่งมีปริมาณ Hb F น้อยมาก ผู้ป่วยทั้ง 5 รายเป็น β^+ -thalassemia / Hb E ซึ่งมีปริมาณ Hb F เฉลี่ย $3.4 \pm 1.5\%$ (พิสัย 1.8-4.8%) Hb A เฉลี่ย $33.2 \pm 5.7\%$ (พิสัย 28.8-43.4%) และ Hb E เฉลี่ย $50.8 \pm 6.0\%$ (พิสัย 43.1-60.2%) ทำให้ผล Hb typing ดูคล้าย Hb E heterozygote ที่มีปริมาณ Hb E สูงกว่าปกติ มีผู้ป่วย 2 รายที่มีอาการทางคลินิกรุนแรง จำเป็นต้องให้เลือดเป็นประจำทุกเดือน

Key Words : ● β -thalassemia / hemoglobin E ● β^+ -thalassemia / hemoglobin E
● Hemoglobin F

วารสารโลหิตวิทยาและเวชศาสตร์บริการโลหิต 2549;16:323-6.

โรค β -thalassemia / hemoglobin (Hb) E ซึ่งเป็นโรคโลหิตจางธาลัสซีเมียชนิดที่พบมากในประเทศไทย เป็นภาวะ compound heterozygote ของยีน β -thalassemia ซึ่งอาจมี phenotype เป็น β^0 -thalassemia หรือ β^+ -thalassemia ร่วมกับยีน Hb E เมื่อตรวจ Hb typing ของผู้ป่วยจะพบ Hb E และ F เป็น Hb หลัก โดยผู้ป่วยที่มี genotype เป็น β^0 -thalassemia / Hb E (β^0 -thal / Hb E) จะมีปริมาณ Hb E เฉลี่ยอยู่ในช่วง 45-50%^{1,2} และ Hb F เฉลี่ยอยู่ในช่วง 50-55%^{1,2} ต่างจากผู้ป่วยที่มี genotype เป็น β^+ -thal / Hb E ซึ่งมี Hb A รวมอยู่ด้วย จะมีปริมาณ Hb F เฉลี่ย

น้อยกว่า ($16.2 \pm 6.1\%$)² และมี Hb A $28.2 \pm 10.3\%$ ² โดยมีปริมาณ Hb E เฉลี่ยใกล้เคียงกัน

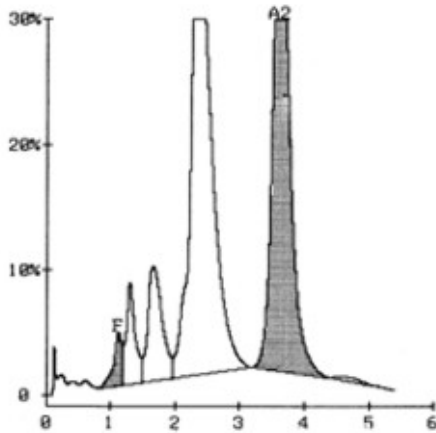
รายงานผู้ป่วย β^+ -thal / Hb E 5 รายต่อไปนี้ มีปริมาณ Hb F เฉลี่ยเพียง $3.4 \pm 1.5\%$ (พิสัย 1.8-4.8%) ทำให้ผล Hb typing โดยเฉพาะที่ทำโดยวิธี cellulose acetate electrophoresis ได้ผลคล้าย Hb E heterozygote และมีผู้ป่วย 2 รายที่มีอาการทางคลินิกรุนแรง

รายงานผู้ป่วย

ผู้ป่วย 5 รายได้รับการส่งเลือดมาตรวจทางห้องปฏิบัติการเพื่อวินิจฉัยโรคโลหิตจางธาลัสซีเมีย โดยผู้ป่วย 2 ราย มีอาการของภาวะโลหิตจาง และผู้ป่วย 3 รายส่งตรวจเพื่อวินิจฉัยหาความเสี่ยงของโรคโลหิตจางธาลัสซีเมียในคู่สามีภรรยาที่มาฝากครรภ์ครั้งแรก ผล Hb typing ของผู้ป่วยทั้ง 5 ราย คล้ายคลึงกัน คือมี

ได้รับต้นฉบับ 22 พฤษภาคม 2549 ให้ลงตีพิมพ์ 24 กรกฎาคม 2549
ต้องการสำเนาต้นฉบับกรุณาติดต่อ นพ.พีระพล วอง หน่วยวิจัยธาลัสซีเมีย รพ.มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ พิษณุโลก 65000

ANALYTE ID	%	TIME	AREA
F	1.8	1.12	185828
P2	4.8	1.29	233856
P3	7.2	1.65	418186
Ao	43.4	2.33	2586339
A2	43.1	3.68	2169898
S-WINDOW	8.4	4.58	23298
TOTAL AREA			5455717
F	1.8%	A2	43.1%

รูปที่ 1 ตัวอย่าง chromatogram ของผู้ป่วยรายที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูล Hb typing ของผู้ป่วย

Hb type	Hb A (%)	Hb E (%)	Hb F (%)
ผู้ป่วยรายที่ 1	43.4	43.1	1.8
ผู้ป่วยรายที่ 2	31.2	50.4	4.2
ผู้ป่วยรายที่ 3	30.9	50.8	4.6
ผู้ป่วยรายที่ 4	28.8	60.2	1.8
ผู้ป่วยรายที่ 5	31.9	49.8	4.8
ค่าเฉลี่ย±ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	33.2±5.7	50.8±6.0	3.4±1.5

ตารางที่ 2 ข้อมูล mutation ที่พบ และผลการตรวจ α -thalassemia 1 PCR

	Mutations	α -thalassemia 1 PCR*
ผู้ป่วยรายที่ 1	-28 (A -> G) / Codon 26 (GAG ->AAG)	negative
ผู้ป่วยรายที่ 2	-31 (A -> G) / Codon 26 (GAG ->AAG)	negative
ผู้ป่วยรายที่ 3	-31 (A -> G) / Codon 26 (GAG ->AAG)	negative
ผู้ป่วยรายที่ 4	Codon 136 (GGT -> GAT) / Codon 26 (GAG ->AAG)	positive (SEA type)
ผู้ป่วยรายที่ 5	-31 (A -> G) / Codon 26 (GAG ->AAG)	negative

* ชนิด SEA และ THAI deletion

Hb A และ E เป็นหลัก คล้ายผล Hb typing ของ Hb E heterozygote โดยมีปริมาณ Hb F เล็กน้อย ตัวอย่าง chromatogram ของผู้ป่วยรายที่ 1 แสดงดังรูปที่ 1 ชนิดและปริมาณ Hb ของผู้ป่วยทั้ง 5 ราย แสดงดังตารางที่ 1

ผู้ป่วยทั้ง 5 ราย ได้รับการตรวจ DNA sequence ของยีน β globin เพื่อวินิจฉัย genotype และระบุ mutation ของผู้ป่วย พร้อมทั้งตรวจ β - thalassemia 1 PCR (ชนิด SEA และ THAI deletion) เพื่อกำหนด คู่เสี่ยงของโรคโลหิตจางธาลัสซีเมีย พร้อมกับคู่ของตนเอง ผล genotype ของผู้ป่วยทั้ง 5 รายเป็น β^+ -thal / Hb E โดยมีผู้ป่วย 1 รายที่มี β - thalassemia 1 ชนิด SEA แฝงอยู่ด้วย ข้อมูลแสดงดังตารางที่ 2

ผู้ป่วยรายที่ 1 ได้รับเลือดมาก่อน 2 เดือน นอกนั้นไม่เคยได้รับเลือดก่อนการทำ Hb typing

มีผู้ป่วย 2 ราย คือรายที่ 1 และรายที่ 4 ที่มีอาการทางคลินิกของภาวะโลหิตจาง และต้องได้รับเลือดเป็นประจำ

ตารางที่ 3 ข้อมูลทางโลหิตวิทยาของผู้ป่วย

	เพศ	อายุ (ปี)	Hb (g/dL)	Hct (%)	MCV (fl)	MCH (pg)	MCHC (g/dL)
ผู้ป่วยรายที่ 1	ชาย	49	6.1	18.9	59.8	19.3	32.3
ผู้ป่วยรายที่ 2	ชาย	39	12.3	40.4	-	-	-
ผู้ป่วยรายที่ 3	หญิง	20	9.5	31.0	65	-	-
ผู้ป่วยรายที่ 4	หญิง	58	5.3	17.0	-	-	-
ผู้ป่วยรายที่ 5	หญิง	20	-	26.0	-	-	-

ทุกเดือนภายหลังการตรวจ ข้อมูลระดับ Hb ของผู้ป่วย ทั้ง 5 รายแสดงดังตารางที่ 3

วิจารณ์

ผู้ป่วยทั้ง 5 รายนี้ เป็นตัวอย่างของผู้ป่วย β^+ -thal / Hb E ซึ่งมีปริมาณ Hb F น้อยมาก ทำให้ผล Hb typing คล้าย Hb E heterozygote ซึ่งมี Hb A และ E เป็นหลัก ต่างกันตรงที่ Hb E heterozygote จะมีปริมาณ Hb A มากกว่า Hb E และมีปริมาณ Hb E เหลือ 25-30%³⁵ แต่ผู้ป่วย β^+ -thal / Hb E 5 รายนี้มีปริมาณ Hb A น้อยกว่า Hb E และมีปริมาณ Hb E เหลือ 50.8±6.0% ซึ่งมากกว่า Hb E heterozygote ปกติ จึงอาจทำให้การวินิจฉัยผิดพลาด โดยเฉพาะการทำ Hb typing โดยวิธี cellulose acetate electrophoresis ซึ่งจะไม่ทราบปริมาณ Hb ที่แยกได้แต่ละชนิด ในขั้นตอนแรก และเมื่อเปรียบเทียบผล Hb typing ของผู้ป่วยทั้ง 5 รายกับผล Hb typing ของ Hb E homozygote ซึ่งโดยปกติจะมีปริมาณ Hb F เหลือ 4-5%⁶ จะพบว่าปริมาณ Hb F เหลือของผู้ป่วยทั้ง 5 รายนี้ใกล้เคียงกับ Hb E homozygote แต่ต่างกันที่ β^+ -thal / Hb E มี Hb A ร่วมอยู่ด้วย และ Hb E homozygote มีปริมาณ Hb E มากกว่า

โดยปกติ β^+ -thal / Hb E จะมีปริมาณ Hb F เหลือน้อยกว่าผู้ป่วย β^0 -thal / Hb E อยู่แล้วเนื่องจาก β^+ -thal / Hb E ยังมี β globin chain ปกติบางส่วน จึงสามารถสร้าง Hb A ได้บ้าง และทำให้เหลือ β globin

chain ซึ่งจะจับกับ β globin chain เป็น Hb F น้อยลง แต่ไม่ทราบกลไกที่ทำให้ปริมาณ Hb F ในผู้ป่วย β^+ -thal / Hb E ทั้ง 5 รายนี้ มีระดับต่ำกว่าปกติมาก เป็นไปได้หรือไม่ว่า อาจมีการลดลงของ β globin chain ร่วมด้วยจริง ในผู้ป่วยทั้ง 5 รายนี้ จากปัจจัยอื่นๆ เช่น ภาวะโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็ก หรือมี β -thalassemia แฝงอยู่ คล้ายกรณีของ β -thal heterozygote ที่มีระดับ Hb A₂ ปกติ⁷⁹

การได้รับเลือดก่อนการทำ Hb typing ในผู้ป่วย β^+ -thal / Hb E จะทำให้ปริมาณ Hb F น้อยลง และมีปริมาณ Hb A สูงขึ้น แต่ในผู้ป่วยทั้ง 5 รายนี้ มีเพียงรายที่ 1 ที่เคยได้รับเลือดมาก่อน 2 เดือน อีก 4 รายไม่เคยได้รับเลือดก่อนทำ Hb typing ดังนั้น Hb typing ของผู้ป่วยรายที่ 1 อาจมีผลกระทบจากการได้รับเลือดบ้าง ส่วนอีก 4 ราย เป็น Hb typing ของตัวผู้ป่วยเอง

ผู้ป่วยรายที่ 4 แม้จะมี β -thalassemia 1 ชนิด SEA แฝงอยู่ด้วย แต่ไม่ทำให้สมดุลของ globin chain ดีขึ้น ยังคงมีอาการทางคลินิกของภาวะโลหิตจาง และจำเป็นต้องได้รับเลือด

ผู้ป่วย 2 รายที่มีอาการทางคลินิกของภาวะโลหิตจางรุนแรง และจำเป็นต้องให้เลือดเป็นประจำภายหลังการตรวจ แม้ว่าจะไม่ทราบข้อมูลการตรวจหาสาเหตุของภาวะโลหิตจางอื่นๆ เพิ่มเติมจากหน่วยงานที่ส่งตรวจ อย่างไรก็ตามการที่พบผู้ป่วย β^+ -thal / Hb E 2 ใน 5 รายที่มีอาการทางคลินิกของภาวะโลหิตจาง และต้องได้รับเลือดเป็นประจำ ทำให้เกิดคำถามว่า เราควร

พิจารณาญาติการตั้งครรภ์ในการวินิจฉัยที่พบเด็กในครรภ์เป็น β^+ -thal / Hb E บางชนิด เหมือนกับ β^0 -thal / Hb E, β^0 -thal / β^0 -thal และ Hb Bart's Hydrops Fetalis หรือไม่ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

1. Torcharus K, Sriphaisal T, Krutvecho T, Suwanasophon C, Intarapakawong J. Clinical phenotypes and genotypes diagnosis of thalassemia in children. *Southeast Asian J Trop Med Public Health* 1995;26 (suppl 1):275-7.
2. Laosombat V. Thalassemia in children in southern Thailand. *J Med Assoc Thai* 1986;69:393-9.
3. ภาคผนวก: ผลการตรวจทางโลหิตวิทยาเพื่อการวินิจฉัยธาลัสซีเมียและฮีโมโกลบินผิดปกติชนิดต่างๆ. ใน: จินตนา ศิรินาวิน, วันชัย วนะชิวนาวิน, วรวรรณ ต้นไพจิตร, ชนินทร์ ลิมวงศ์, บรรณารักษ์. ธาลัสซีเมียสำหรับเวชปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, 2544:396-9.
4. วิชัย เหล่าสมบัติ. ลักษณะทางคลินิกของโรคธาลัสซีเมียชนิดเบต้า. ใน: วิชัย เหล่าสมบัติ, บรรณารักษ์. ธาลัสซีเมีย. กรุงเทพฯ: โอเอส พรินติ้ง เฮาส์, 2541:71-88.
5. Charoenkwan P, Wanapirak C, Thanarattanakorn P, et al. Hemoglobin E levels in double heterozygotes of hemoglobin E and SEA-type β -thalassemia. *Southeast Asian J Trop Med Public Health* 2005;36(2):467-70.
6. Tatsumi N, Tsuda I, Funahara Y, Bunyaratvej A, Fucharoen S. Automatic measurement of hemoglobin F in blood obtained from patients with hemoglobin E / E and β -thalassemia / hemoglobin E. *Southeast Asian J Trop Med Public Health* 1992;23(suppl 2): 91-4.
7. Steinberg MH, Adams JG. Hemoglobin A₂: origin, evolution, and aftermath. *Blood* 1991;78:2165-77.
8. Wasi P, Disthasongchan P, Na-Nakorn S. The effects of iron deficiency on the levels of hemoglobins A₂ and E. *J Lab Clin Med* 1968;71:85-91.
9. Fucharoen S, Fucharoen G, Sanchaisuriya K, Pengjam Y. Molecular analysis of a Thai β -thalassemia heterozygote with normal haemoglobin A₂ level: implication for population screening. *Ann Clin Biochem* 2002;39:44-49.

β -thalassemia / Hemoglobin E with Low Hemoglobin F:

Report of 5 Cases

Peerapon Wong, Prisana Charoenporn, Nangnoy Jermnim
and Torpong Sanguansermisri*

Thalassemia Research Unit, Naresuan University Hospital, Faculty of Medicine, Naresuan University; *Department of Pediatrics, Faculty of Medicine, Chiang Mai University

Abstract: We report 5 cases of β -thalassemia / hemoglobin (Hb) E patients with very low Hb F percentage. These 5 patients were β^+ -thalassemia / Hb E. Their Hb type were Hb F 3.4±1.5% (mean ±SD) (range 1.8-4.8%), Hb A 33.2±5.7% (range 28.8-43.4%) and Hb E 50.8±6.0% (range 43.1-60.2%). These made their Hb typing results looked like Hb E heterozygote with unusual high Hb E percentage. There were 2 patients with clinically severe who need regular monthly transfusion.

Key Words : ● β -thalassemia / hemoglobin E ● β^+ -thalassemia / hemoglobin E
● Hemoglobin F

Thai J Hematol Transf Med 2006;16:323-6.